

OM UTVÄRDERING, TILL CNV WORKSHOP 230314

/Anders Arnell, SLU Centrum för naturvägledning

Utvärdering kan ske kvantitativt eller kvalitativt. Kvantitativa mått är till exempel antal besökare, hur de fördelar sig på ålder, intresse med mera, vilka stigar eller skyltar de använder, hur de tar sig till platsen, hur slitaget blir eller hur nöjda de är på en enkel skala (som smiley-knapparna man kan trycka på t ex i apotek). Här är vi mer ute efter kvalitativa aspekter, så som deltagarnas upplevelser, om det tema eller syfte vi planerade för också infrias, vilka tankar besökarna har efter en aktivitet och hur väl dessa tankar stämmer med de idéer vi själva haft för naturvägledningen på platsen.

Det finns förstås en stor mängd metoder och arbetssätt för kvalitativ uppföljning och utvärdering. Här tar vi bara upp ett fåtal, som ni kan använda för att testa utvärdering av det fall vi arbetar med under denna workshop. Om ni har egna erfarenheter av andra metoder, känn er fria att tillämpa dessa på det aktuella fallet.

Paul Henningsson, musedia, har för CNV tagit fram en sammanställning av kvalitativa besökarstudier vid natur- och kulturvägledning. Denna har gjorts tillgänglig för naturum, men kommer spridas bredare under våren.

En sak som Paul pekar på att man kan göra besökarstudier i flera skeden av ett projekt:

- Konceptstudier: inför eller under planeringen av projekt, t ex fokusgrupper
- Formativa studier: vid avstämning, t ex test av "prototyper"
- Summativa studier: vid uppföljning, t ex observationer av besökare eller tankelistning
- Effektstudier: uppföljning av om formulerade effektmål nås, t ex om besökares kunskap har ökat om något visst fenomen.

På denna workshop fokuserar vi på summativa studier, det vill säga verktyg för uppföljning/utvärdering av besökares upplevelser och perspektiv efter att ha besökt det aktuella området och tagit del av dess (brist på) naturvägledning.

De metoder vi föreslår att tillämpa på vårt fall är de tre följande. Samtliga dessa är enkla att tillämpa i grunden men kan utvecklas så långt man vill och har resurser för. De kräver minimalt med utrustning. Använd som sagt även gärna egna erfarenheter av andra metoder om ni har. Gemensamt för all uppföljning och utvärdering är att den också ger värdefullt underlag för reflektion, både för dig själv som naturvägledare/områdesförvaltare och för din arbetsgrupp eller din organisation.

Läs gärna mer i Naturvägledaren 2/2022 om utvärdering och besökarstudier. Länkar nedan hänvisar bland annat till tre av artiklarna i det numret.

https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-naturvagledning/publikationer/naturvagledaren_/2022.2-utvardering-och-besokarstudier/

Läs ännu mer i rapporten Besökarnas röster:

https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/cnv/publikationer/besokarnas_roster.pdf.

TANKELISTNING

Tankelistning är en metod där man undersöker hur besökare med sina egna ord återger upplevelsen av en aktivitet, en stig eller annat utbud. Metoden är särskilt intressant för att ta reda på om

besökarna blivit berörda eller fått aha-upplevelser av något slag. Tankelistning utgår från idén att det viktigaste i vår kommunikation är att utmana besökaren att själv tänka och reflektera kring det som upplevs och som vi vill lyfta fram i naturvägledningen.

Man utgår från syfte och tema(n) som bestämts i planeringsstegen som vi arbetat med tidigare under workshopen. Därefter kan det vara bra att diskutera vilka tankar jag/vi som ansvarig för området/leden/aktiviteten skulle önska att besökarna främst har. Själva "datainsamlingen" sker sedan genom att intervjua någon sorts urval av besökare med den enkla frågan "Vad tänker du på efter att ha gått den här stigen/deltagit i den här guidade turen/osv?". Om samtalet går lite trögt kan man ställa förtydligande frågor som "Vad skulle du berätta om en vän om din upplevelse här idag?".

Därefter sammanställs resultatet, gärna sorterat i några kategorier för att fånga huvuddragen i de insamlade tankarna. Slutligen reflekterar man tillsammans över resultatet och använder det för vidare utveckling.

Läs mer här: <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-naturvagledning/publikationer/naturvagledaren/2022.2-utvardering-och-besokarstudier/tankelistning--for-samtal-och-reflektion/>.

Mer detaljerad beskrivning, inklusive förslag till kategorier av tankar, finns i CNV:s handledning: https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/cnv/publikationer/metodhandledningen_komplett_webb.pdf.

BESÖKAROBSERVATIONER

Att "bara" observera besökare kan ge mycket intressant information om det utförs genomtänkt. Observationsmetoder baseras på att försöka fånga så naturliga beteenden hos människor som möjligt. Syftet kan vara att studera hur besökarna orienterar sig i området, hur mycket tid som ägnas olika skyltar och andra naturvägledningspunkter, hur besökarna interagerar med andra personer och vilka fenomen i området som tilldrar sig mest uppmärksamhet. I utställningssammanhang förekommer det att man även filmar besökare (och förstås informerar om att detta förekommer), men det är knappast aktuellt ute i naturområden.

Ett sätt att följa besökares rörelsemönster på en plats är att på enkla kartor över platsen/området notera var människor kommer in respektive går ut ur området, var de stannar till, vad som verkar fånga uppmärksamheten med mera.

En variant som ligger lite mitt emellan besökarobservationer och tankelistning är så kallade tankekartor eller konceptkartor. En sådan karta består av ett enkelt pappersark med ett eller några ledord, i vårt fall kanske till exempel "våtmark", "vandring" eller "tillgänglighet". Besökaren ombeds att under några minuter skriva ned de tankar/ord som ledordet väcker. Denna metod kan även med fördel användas både före och efter en aktivitet eller ett besök, så kan man få en bild av om något hänt med besökarens tankar efter aktiviteten/besöket.

Ytterligare en variant är så kallade rörelsekartor, där man ber besökaren rita upp sin väg genom området och berätta om de saker man särskilt uppmärksammat eller "fastnat för" längs vägen. Det hela kan bli ett slags "grafiska reportage" över besökarens egen väg och vilka associationer hen gör kring sina upplevelser.

Läs mer här: https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-naturvagledning/publikationer/naturvagledaren_/2022.2-utvardering-och-besokarstudier/observationer-av-besokare--mangsidigt-verktyg/.

REVIEWING

Reviewing är ett samlingsbegrepp för ett antal praktiska metoder för att direkt i fält ta vara på deltagares förkunskaper, förväntningar, erfarenheter, upplevelser, synpunkter och reflektioner. Det handlar således inte bara om utvärdering, men här fokuserar vi på reviewing-metoder som fungerar för detta. Gemensamt för alla metoder är att de involverar och engagerar alla deltagare, samt att de i första hand passar för situationer där man har en grupp som deltar i någon form av aktivitet – men med lite kreativitet kan man få dessa metoder att fungera även med besökare i ett område / längs en naturstig osv.

Metoder som är aktuella kan vara följande.

- Låt tingen berätta: Hitta en eller ett par föremål (i första hand från naturen) som kan stödja reflektion kring en aktivitet eller kring upplevelser. Med denna metod får man genom bildspråk en uppfattning om deltagares/besökares reflektioner. CNV:s erfarenhet av denna metod är att det blir en förvånansvärt stor variation i föremål och delade tankar. Metoden fungerar såväl inför som under och efter en aktivitet/ett besök.
- Den talande knuten: i en grupp som deltagit gemensamt i en aktivitet låter man ett cirkulärt rep med en eller flera knutar gå runt sakta i gruppen. Den som vill säga något stoppar repet då en knut kommer till ens händer. Som många andra reviewing-metoder är detta att föredra framför en traditionell "runda" – man säger något när man har något att säga och inte för att det råkar vara ens tur.
- Speaker's corner: man står i cirkel och någon i gruppen påbörjar samtalet genom att säga "Jag tyckte bäst om..." eller liknande. Övriga ställer sig i förhållande till hur nära den personens uppfattning man själv ligger. Det ger ett bra underlag för samtal och frågor mellan deltagare om deras upplevelser. Man kan inleda med att låta deltagarna samtala med den som står närmast, s k "friendly neighbour talk".
- Storyline: deltagare/besökare beskriver en dag / ett förlopp/ en aktivitet / en vandring genom att lägga ut ett enkelt rep som visar på höjdpunkter och sådant som gav lägre energi. Man får beskriva för varandra, gärna två och två, hur man upplevt det hela. Det är inte nödvändigt att dela tankarna i större grupp, det viktigaste är att främja besökarens egen reflektion.

Läs mer: https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/centrum-for-naturvagledning/publikationer/naturvagledaren_/2022.2-utvardering-och-besokarstudier/reviewing-att-ta-vara-pa-besokaresdeltagares-perspektiv/.

Mer utförligt i kapitel 7 i Besökarnas röster:

https://www.slu.se/globalassets/ew/org/centrb/cnv/publikationer/besokarnas_roster.pdf,

LYCKA TILL!

/Anders